

Editorial

El present volum de la REVISTA CATALANA DE PEDAGOGIA (RCP) està dedicat a les pedagogies feministes als Països Catalans. Durant els darrers anys han proliferat articles de revistes i llibres dedicats a recuperar la història dels feminismes a Catalunya. Era necessari dedicar un número a les pedagogies feministes. Pedagogies feministes que, com és lògic, han anat de la mà del moviment feminista i resulta impossible deslligar les unes de l'altre.

El moviment feminista ha estat a Catalunya plural, divers, heterogeni, ple de temps d'intermitències i parèntesis alhora que de ressorgiment i mobilització. Ha viscut opressions, resistències, però també moments apoteòsics d'activisme. Ha estat i continua sent un moviment col·lectiu, comunitari, en el qual teixir xarxes era i és prioritari.

A Catalunya, la Guerra Civil va suposar un daltabaix de tot allò aconseguit en l'àmbit de les pedagogies i dels drets de les dones. Aquest parèntesi va destrossar innovacions, creacions, projectes, itineraris i vides. El moviment va haver de redescobrir-se, inventar-se, tornar a reclamar objectius assolits anteriorment i posar-ne d'altres per obtenir sobre l'agenda. Un moviment que no ha parat de lluitar i manifestar-se a favor del dret de les dones i altres grups subalternats.

És per això que és un plaer presentar aquest volum de la RCP, en el qual es reflecteixen tres investigacions i tres experiències sobre el camp de les pedagogies feministes.

El primer article, «Pràctiques de referència en coeducació a Catalunya», ens situa en una investigació duta a terme a dotze centres educatius de secundària amb una implicació de cent tres persones, i destaca la implicació d'agents educatius diversos, com són les famílies i altres agents socialitzadors de la comunitat. És una investigació en la qual saber i fer feministes queden palesos tant en l'abordatge conceptual com en l'aplicació pràctica. Un model de com enfocar pedagogies feministes per fer una transformació educativa que impliqui tot el centre i travessi les parets per arribar a agents més enllà del context concret. Ja sigui tant per la manera d'enfocar la recerca com pels resultats que s'obtenen, seran referents en estudis futurs.

El manuscrit «Sexism and misogyny in sports» ens col·loca davant una temàtica d'actualitat candent, la pràctica generitzada de l'esport. Amb una revisió teòrica excel·lent que ens permet endinsar-nos en una realitat marcada per la diferència sexual, la ceguesa de gènere, la segregació discriminatòria, l'absència de dones atletes als mitjans de comunicació, els cossos objectivats de les atletes, l'absència de lideratge femení en la gestió esportiva, etc., l'estudi realitzat a les facultats d'educació física al nord de Xile aporta dades empíriques que demostren les creences, actituds i pràctiques sexistes dels enquestats. Un sexisme que s'introduirà a les seves pràctiques docents i perpetuarà el sistema de discriminació envers les dones. Un canvi de paradigma a l'esport ha d'abastar formadors de docents, docents i també polítiques públiques.

El tercer treball de recerca, «Com mesurar la ciberviolència de gènere? Validació d'un instrument i resultats», posa a l'abast de lectores i de lectors de la revista un instrument per mesurar les competències digitals, el grau de consciència al voltant de les violències virtuals, les experiències que s'han viscut com a persona agressora, persona víctima i persona espectadora. Tot i que la bibliografia internacional compta amb un bon nombre d'instruments en la temàtica de les violències virtuals, en el nostre context són pocs els que hi ha i són pràcticament inexistents sobre ciberviolències de gènere. Un instrument, a més, realitzat *ad hoc* i validat en la nostra realitat.

Obre l'apartat d'experiències l'article «Per una educació feminista!», un assaig escrit amb força, bellesa i convenciment, que ens permet conèixer les experiències desenvolupades per col·lectius de dones que han treballat i lluitat per desenvolupar una educació en què el teixit estigui construït sobre relacions d'igualtat, en la qual es reconeixin i valorin les diferències, es consideri l'experiència com a font de saber més enllà de l'expertesa, es fomenti l'esperit crític, es desenvolupin noves formes de participació, es doni importància a l'afectivitat, es desconstrueixin les relacions de poder —com les generades per la diferència de sexe/gènere— a favor de la transformació social, es posin en valor els sabers femenins, es posi l'atenció en la interseccionalitat de les identitats i s'erradiquin les jerarquies tradicionals. Més que coeducació, una pedagogia feminista, afirma l'autora (afirmació que signo), la propera «baula evolutiva» en educació seran les pedagogies feministes.

D'acord amb característiques del moviment feminista a Catalunya, el col·lectivisme i el funcionament en xarxa, es va crear el Màster d'Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania. A aquesta temàtica es dedica el segon capítol d'experiències. Exposa els estudis de màster avalats per l'Institut Interuniversitari d'Estudis, de Dones, Gènere i Ciutadania (IIEDG), i «la seva significació pels estudis de gènere a Catalunya». Una exposició genealògica i actual que fa reflexionar sobre els reptes del futur en estudis feministes i de gènere.

Finalment, «Innovació docent per a l'abordatge de les violències masclistes en universitats» ens situa a les aules universitàries. Narra un projecte per desenvolupar la sensibilització i l'empoderament envers les diferents expressions de violències masclistes i agrupa en aquesta experiència quatre àrees de coneixement (història, sociologia, literatura i física). L'últim capítol enllaça amb el primer, les eines, metodologies i procediments que s'uneixen sota el paraigües de les pedagogies feministes.

Un arc de Sant Martí d'investigacions i experiències que ens apropen a un nou paradigma educatiu com poden ser les pedagogies feministes.

Trinidad Donoso Vázquez